

Paris đẹp. Tôi đã nghe nhiều người trầm trồ khen thế. Cuối tháng 7, mùa hè, trời chiều nắng tốt, bước ra khỏi sở, nhìn bao nhiêu du khách tấp nập đại lộ Champs-Elysées, tôi phải tỏ vẻ vui để chia tay đồng nghiệp. Thui thủi giữa rừng người, rừng gian hàng sang trọng, thêm một lần nữa, tôi lại nghĩ “Cuộc sống tha hương thật sung sướng về vật chất! Tuy nhiên, nếu công việc làm ngày hôm nay mà được cống hiến cho người Việt Nam ở quê hương thì sung sướng biết bao! ‘Thôi thời thế thế thời phải thế’”, Ông Bà ta đã dạy.

Tôi nhớ lại. Mười ba năm phục vụ Việt Nam, tuy hưởng đặc ân nhiều hơn đa số đồng nghiệp, song vẫn ở đậu nhà “dưới trúng Bàn Cờ”, trời mưa nước ngập đến đầu gối! Muốn cho con lớn sang Pháp học mà không đủ phương tiện. Rồi hai năm lận đận, bỗng nhiên năm 1977, cả gia đình tôi đi Pháp, với vốn vẹn vài va li quần áo và vài trăm quan. Ngày nay, nhờ Trời, con tôi được học ở Pháp và vợ chồng tôi có một căn nhà khang trang. Thế thì, phải cảm ơn ai đã thay mặt Trời giúp gia đình tôi?

Mười bảy năm tha hương không thể làm tôi ngưng cảm xúc khi đọc tài liệu về Việt Nam, nhất là các tài liệu để nghiên cứu tái xây dựng đất nước ta.

* * *

Đầu tháng 7, 1994, tôi được dự buổi nói chuyện ngắn của nhà văn hào Michel Tauriac vừa du ngoạn Việt Nam về. Michel Tauriac đã từng sống ở Việt Nam và mến xứ đó. Hình ảnh chiếu lên thể hiện những gì đọc trong báo chí Việt Nam, cảnh người qua lại biên giới với Trung Quốc để buôn bán, cảnh cam nhông kéo gỗ to để xuất cảng mặc dầu đã có lệnh cấm phá rừng...

Đạo Lý - Môi Trường - Giáo Dục và Chính Trang Lãnh Thổ

TRẦN VĂN THU

Rừng, già sản mà mọi thế hệ phải bảo trì cho con cháu đang bị phá quá mức báo động. Đạo Lý không cho phép như thế.

Vào cuối năm 1993, đài phát thanh RFI Pháp loan tin một đợt mối dân miền Bắc vào lập nghiệp ở các vùng rừng cao nguyên Trung Việt bị phá. Sự việc đó nhắc lại chính trang lãnh thổ mà chúng ta đã chứng kiến vào các năm đầu sau 1975. Chánh Quyền di dân Sài Gòn di khai thác vùng xa xôi, nhưng dân số Sài Gòn lại tăng vì người khác đến chiếm chỗ trống của người ra đi để lại. Vì thế, chính trang lãnh thổ phải cấp bách đặt ra và phải có giải pháp. Bao nhiêu tài nguyên thiên nhiên miền Bắc phải không được ruồng bỏ vì khó khai thác. Miền Nam giàu có phải giúp các vùng khác qua khỏi bước đầu khổ khăn. Đó là vấn đề Đạo Lý trên phương diện quốc gia dân tộc.

Ở Cao Miên, hai đạo luật đầu tiên

của Chánh Quyền hiện hữu ban hành là:

1. Luật Ngân Sách Quốc Gia.
2. Luật Chính Trang Lãnh Thổ.

Lẽ dĩ nhiên, có chuyên viên ngoại quốc giúp Cao Miên soạn thảo luật chính trang lãnh thổ trên.

Ở Pháp, năm 1944, khi De Gaulle trở về nắm Chánh quyền, Ông (thuộc phái hữu) biết quan tâm tức khắc và khởi đầu chính trang lãnh thổ để giải tỏa Paris. Năm 1969, Tổng thống De Gaulle dự trù khởi đầu tản quyền ra các vùng, nhưng phái tả đả phá làm dân chúng Pháp không hiểu chánh sách, cho nên sau cuộc trưng cầu dân ý, Tổng thống nản chí từ chức ra đi.

Năm 1981, khi Mitterrand (thuộc phái tả) đắc cử Tổng thống, Ông lại cấp bách tản quyền hơn dự tính của De Gaulle mà xưa kia Ông đã từng chống đối! Song vì thực hiện quá hasty, nên Mitterrand làm kinh tế Pháp mất thăng bằng trầm trọng; vùng giàu

lại giàu thêm nhanh chóng, vùng nghèo thì dân chúng càng bõ đi nhanh chóng, dân quê đỗ đồn về thành thị thêm nhanh chóng và tập trung ở các ổ chuột ngoại ô...

Chánh phủ Balladur (thuộc phái hữu) phải sửa chữa những sai lầm của các Chánh phủ trước trong chỉnh trang lãnh thổ. Lúc phái tả thắng cử năm các vùng nghèo và nhăm lúc Chánh phủ xã hội chủ nghĩa (Mauroy, Fabius ...) tản quyền thì các vùng giàu phô mặc các vùng nghèo tự xoay sở. Nay thì Tổng trưởng Nội Vụ và Chính Trang Lãnh Thổ, đồng thời là Chủ Tịch dân cử của tỉnh Hauts de Seine giàu có nhất xứ Pháp, Charles Pasqua lại soạn thảo đạo luật mới giảm tản quyền để Chánh phủ trung ương có thêm phương tiện vùng giàu mà chia cho các vùng nghèo!

* * *

Thấy xứ người ta mà nghĩ đến quê hương. Trước 1975 là loạn lạc, sau 1975 là vá víu, Việt Nam chưa có một nền tảng chỉnh trang lãnh thổ. Đúng ngày 30-04 (!), 1994, tôi nhận được một tập tài liệu dày do Pháp thiết lập với dữ kiện của Việt Nam cung cấp để giúp Chánh phủ Việt Nam làm căn bản nghiên cứu chỉnh trang lãnh thổ. Tài liệu nói rõ, mục tiêu là Việt Nam phải bắt kịp các con rồng Á Châu vào năm 2000, và miền Nam xưa kia giàu hơn miền Bắc một phần là nhờ hiểu biết quản lý nền kinh tế thị trường. Nhưng, tình trạng hiện tại về chính trị (đảng chính trị duy nhất cầm quyền), về kinh tế (tự bản vô luật - mà Pháp gọi là “capitalisme sauvage” - thay vì kinh tế thị trường), về trình độ hiểu biết công dân trong nước ta làm sao cho phép khai thác đúng mức tập tài liệu của Pháp? Làm sao không để tập tài liệu quý giá này thành con dao hai lưỡi đối với dân tộc Việt Nam? Làm sao giải quyết vấn đề tư hữu

trong Đạo Lý? vân vân...

* * *

Nước Việt Nam phải trở thành một xí nghiệp “chân chánh” mà mọi công dân đều là cổ động viên (mỗi người một lá phiếu). Xí nghiệp là một hệ thống tự như thân thể con người, phần chỉnh trang lãnh thổ có thể được ví như bộ xương, hay cái sườn nhà, chịu đựng tất cả các bộ phận khác. Bộ xương hoạt động theo lệnh của bộ óc. Bộ óc gồm nhiều bộ phận nhỏ. Về phương diện đất nước, mỗi bộ phận nhỏ đó là một trong các cấp ưu tú của dân tộc.

Tài liệu “Documentation Française/Problèmes Politiques et Sociaux” do Nha Tổng Thơ Ký Phú Thủ Tướng Pháp xuất bản và phổ biến ra công chúng, số của tháng 4/1993 đề tựa là “Cấp ưu tú trước đây và hiện tại ở Trung và Đông Âu” (Anciennes et Nouvelles Elites en Europe Centrale et Orientale). Tài liệu này mô tả sự việc đáng duy nhất cầm quyền ở Trung và Đông Âu đã bắt đầu từ năm 1980 đào tạo cấp ưu tú mới (để thay thế đảng trong tương lai) và ngày nay cấp ưu tú đó hoạt động mạnh dưới Chánh Quyền dân cử. Cấp ưu tú đó không hạp với quyền lợi các nước trong vùng đó, song rất thích ứng với quyền lợi xí nghiệp của các cường quốc kinh tế đến đầu tư. Việt Nam cần phải tránh khỏi sai lầm của các xứ đó.

Sau đây, tôi thử định nghĩa “Cấp Уу Tú”.

Người người bối rối trước hàng mây trầm tựa quyền sách từ xưa đến nay nói về định nghĩa của danh từ “Ưu Tú” và sự lan tràn chèn chít lên ý nghĩa của “Lãnh Đạo”, của “Trí Thức”, của “Cầm Quyền”, vân vân... Các ý kiến hiện tại và hấp dẫn có thể là của:

– PARETO, một nhà toán xác suất học Ý Đại Lợi mà nhiều người

biết ngang qua lý thuyết “ABC 5% 20% 75%” áp dụng vào kinh tế, tổ chức, xã hội học v.v.

- Giáo sư Allais, kỹ sư Mines Paris, giải Nobel kinh tế 1991.
- Các lý thuyết Mát-Xít, Tân Mát-Xít và Ly Khai Mát-Xít.
- Các lý thuyết của Mỹ về “Community” và “Business”
- vân vân ...

Riêng tôi thiết nghĩ lý thuyết của Giáo sư Pháp Raymond Aron có thể hợp thời nhất cho Việt Nam. Theo đó, cấp Уу Tú là thiểu số nắm quyền lèo lái trong một nước và chia ra làm năm nhóm:

- Chánh Trị
- Công Chức Cao Cấp
- Kinh Tế
- Lôi cuốn quần chúng (nghiệp đoàn ...)
- Quân Sự

Khi nào 5 nhóm đó còn riêng biệt là còn dân chủ. Khi nào 5 nhóm đó hợp nhất thì xảy ra độc tài (và ngưỡng cửa của sụp đổ kinh tế).

Cả 5 nhóm nói trên của cấp ưu tú đều phải có học. Vì thế, Giáo Dục giữ một vai trò quan trọng trong một nước. Việt Nam phải có một nền Giáo Dục mới thiết lập theo “Approche Systémique” mà tôi tạm dịch là “Lý Thuyết Hệ Thống” và tinh thần tổ chức xí nghiệp (có nhân bản, humanisme). Giáo Dục để đào tạo công dân mọi tầng lớp, trong đó có cấp ưu tú. Môn quan trọng nhất mà cấp ưu tú tương lai phải có học là Đạo Lý.

Ở Mỹ, môn Đạo Lý bắt đầu xâm nhập vào các “trường lớn Business” từ đầu thập niên 1970. Ngày nay, hầu hết các trường Mỹ về quản trị, thương mãi và một phần các trường kỹ thuật đều có môn đó để cho sinh viên tốt nghiệp biết đối xử với cộng sự viên, với môi trường thiên nhiên, với sự sống còn của xí nghiệp và cả danh dự

của đất nước (xuất cảng lâu dài) ...

Ở Pháp, “Đại Hội Đạo Lý” đầu tiên đã mở đường thiết lập môn đó do các trường danh tiếng Ecole Supérieure des Sciences Economiques et Commerciales (ESSEC thuộc Công Giáo), Ecole Nationale des Ponts et Chaussées và Institut de la Communication, và tuần báo “LaVie” tổ chức năm 1989, với sự tham dự của rất nhiều xí nghiệp.

Trường Mỹ có môn Đạo Lý riêng biệt, còn các trường Pháp lại phân tán đề tài Đạo Lý trong nhiều môn khác nhau như quản trị, tổ chức và cả kỹ thuật...

Tôi thiết tưởng Giáo Dục Việt Nam tương lai không nên nhập cảng những gì quá đáng như “huấn nhục” (bizutage) của các trường danh tiếng Pháp song cũng nên bắt chước cái hay và đẹp khác của các trường đó như:

– Lê “thành sinh viên thực thụ” của các trường kỹ sư công nghệ Pháp (écoles nationales supérieures des arts métiers).

– Lê tuyên thệ của kỹ sư tốt nghiệp đại học Mỹ ở Beyrouth/Liban – vân vân ...

Những bước tiến của trí thức Pháp có thể nói là: tu thân, tề gia, “Quản Trị Xí Nghiệp”, tri quốc và bình thiên hạ.

Ngoài ra, mỗi ngành tự do quan trọng ở Pháp như Y Khoa, Kế Toán... đều có thiết lập một luật đạo đức riêng biệt (déontologie).

Ngày 25-2-1983, Pháp thiết lập Ủy Ban Quốc Gia Đạo Lý.

Sau đây, tôi xin trích dịch Luật Đạo Lý của vài tổ chức lớn. Các luật này không thay thế các luật và lệ khác của mỗi nước, mỗi ngành, mà chỉ bổ túc các luật và lệ đó.

* * *

Tôi thiết nghĩ không cần thiết tả tiếng tăm trong vùng Trung Đông của

trường đại học Mỹ ở Beyrouth/Liban. Tuyên thệ của sinh viên tốt nghiệp:

“Tôi gương dàn anh trong nghề để lại, tôi tự nguyện hiến cho sự tiến hóa của khoa học và sự tìm trung tín để cho nghề nghiệp tôi phục vụ nhân loại. Tôi sẽ cố gắng phổ biến khoa học mà tôi đã được học. Tôi sẽ lãnh trách nhiệm chuyển nghề nghiệp của tôi đến dàn em.”

“Tôi rất biết bằng cấp của tôi có giá trị cao, tôi sẽ cố gắng bảo vệ quyền lợi chân chính và tiếng tăm của người kỹ sư.”

“Đối với tất cả mọi người, tôi phải thành thực, trung tín, bén chí và tôn trọng, tương tự như lương tâm tôi đối với bằng cấp và phẩm giá của nghề tôi. Tôi vui vẻ chấp nhận đem tất cả hiểu biết và kinh nghiệm của tôi để phục vụ nhân loại một cách bất vụ lợi.”

“Tôi sẽ cố gắng trung thành làm tròn nghĩa vụ tối cao của nghề nghiệp tôi, và tôi sẽ sống đúng theo luật của Đạo Lý.”

Ở Pháp, Hội “Société des Ingénieurs Diplômés par l’Etat” mà hiện nay tôi được hân hạnh làm Tổng Thư Ký nêu cao lời tuyên thệ trên. Họ chúng tôi có hơn một công nhân không bằng cấp, tự học và lên đến hoặc cấp bậc giáo sư thực thụ đại học đi dạy từ Đức đến Gia Nã Đại, hoặc thành kỹ sư sáng chế phi cơ phản lực đầu tiên (Trident) của Pháp, hoặc sáng chế và xây cất đinh to nhất thế giới của công thự (nhà thờ Yamoussoukro ở Phi Châu) ... Bằng cấp chúng tôi do Chính phủ Pháp trực tiếp ban cho sau một cuộc thi không dễ dàng mà không cần học qua các trường kỹ sư. Xã hội Pháp cần dùng 500 kỹ sư như thế trong mỗi năm, nhưng chỉ một trăm thì đỗ mà thôi (trong đó 1/2 đã có cử nhân).

* * *

Tổng hội Âu Châu các Hội Đoàn Quốc Gia Kỹ Sư (Fédération Européenne des Associations Nationales d’Ingénieurs) cấp danh nghĩa “Kỹ Sư Âu Châu” (EUR ING) tương đương với danh nghĩa “Professional Engineers” của Mỹ hay “Chartered Engineers” của Anh (giới trẻ Anh chuyển dân từ Chartered Engineer sang EUR ING) hay “On Job Training Engineering” của Nhật. Số lược luật bốn phần nghề nghiệp của Tổng hội này:

1. Đạo lý cá nhân: trao đổi nghề nghiệp, lương tâm, trung tín, không tham...

2. Đạo lý nghề nghiệp: trách nhiệm, bảo vệ an ninh, tài sản, môi trường, thiên nhiên, cộng sự viên...

3. Đạo lý xã hội...

* * *

Đạo Lý giảng dạy ở các trường lớn Pháp. Như đã trình bày ở trên, đề tài này được phân tán trong nhiều môn học. Sau đây là vài đoạn chính ngoài triết lý, người chuyên viên phải:

– Trung tín, công bình...

– Giữ tư cách tốt đối với: người cung cấp vật liệu, người đầu tư, xí nghiệp, khách hàng...

– Trách nhiệm đối với cộng đồng, môi trường thiên nhiên...

Ngoài ra, trường Pháp dạy những bài quý giá của Giáo sư Gia Nã Đại Mintzberg nổi tiếng trên thế giới về quản trị xí nghiệp, người chuyên viên là:

1. Tượng trưng cho xí nghiệp.

2. Liên lạc viên giữa thượng cấp và công sự viên.

3. Quan sát viên nghe, lọc và chuyển tin tức đến đúng nơi.

4. Phát ngôn viên...

5. Thủ khoán.

6. Điều hòa các khoản trái ngược giữa cổ động viên và khách hàng...

7. Phân phối tài nguyên.